

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

אריה ליבוביץ

- I. ברכות דף יט: The Gemara -
- A. Two competing concepts - vs. כבוד הבריות דוחה ל"ת שבתורה - אין חכמה ואין עצה וכו'.
- B. Three cases where כבוד הבריות wins:
1. D'rabanan - בית הפרס, דילוג על גבי ארונות
 2. dinei mamonos - זקן ואינו לפי כבודו -
 3. not bringing korban pesach - שב ואל תעשה
- II. How do we permit מצוה למת מצוה if it is קום ועשה?
- A. רש"י דף כ. - the torah never prohibited a מצוה in the first place
- B. תוספות שם - the prohibitions of nazir and kohein are lighter because you can get out of a nezirus and not everybody is included in the ליטמא כהן.
- III. What if you see shatnes on somebody else?
- A. רא"ש נדה הלכות כלאי בגדים אות ו' - Yerushalmi says that you don't have to say anything to him. Three possible reasons:
1. it assumes like the opinion that it is permissible
 2. the case is only שעתנו דרבנן (סמ"ג לאוין רפ"ג) שעתנו דרבנן
 3. when somebody else is wearing it **בשוגג** you don't have to tell him until he gets home.
- B. רמב"ם הלכות כלאים פרק י' הלכה כט - you must tear the שעתנו off of somebody else also.
1. המוצא כלאים פושטו אפילו he must have had a text that read "בבגדו" without the word "בשוק".
- C. Explaining the machlokes מורשת משה סימן יח אות ב' - רמב"ם ורא"ש
1. Why does the Rosh distinguish between שוגג ומזיד? He must view the reason that כבוד הבריות is NOT דוחה איסור דאורייתא because of חילול ה', which isn't as strong when the violation is בשוגג.
 2. Rambam simply holds that an איסור דאורייתא can never be pushed away because of כבוד הבריות.
- IV. אגרו"מ - כבוד הבריות - is it only במקום בזיון or even positive כבוד הבריות?
- יו"ד ח"א סימן רמט
- V. Applying to practical cases:
- A. שו"ת נודע ביהודה מהדו"ק או"ח סימן לה - case of woman who cheated on her husband with future son in law.
- B. שו"ת ציץ אליעזר חלק ו' סימן ו' - hearing aid on shabbos
- C. שו"ת יביע אומר חיו"ד סימן מא - פדיון הבן בעלת תשובה and her unnecessary
- D. שו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן רכג - shaking women's hands
- E. שו"ת מנחת יצחק ח"ו סימן יג - keeping tefillin on when unable to keep נקי יג.
- F. שו"ת אגרו"מ יו"ד ח"א סימן קצו - invited people to a פדיון הבן a day too early
- G. שו"ת אגרו"מ יו"ד ח"ב סימן עז - observing הרחקות when others will realize that she is a נדה.

1 - תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק, מאי טעמא +משלי כ"א+ - אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' - כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. מתיבי: קברו את המת וחזרו, ולפניהם שתי דרכים, אחת טהורה ואחת טמאה, בא בטהורה - באין עמו בטהורה, בא בטמאה - באין עמו בטמאה, משום כבודו. אמאי? לימא:

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. תרגמה רבי אבא בבית הפרס דרבנן. דאמר רב יהודה אמר שמואל: מנפח אדם בית הפרס והולך; ואמר רב יהודה בר אשי משמיה דרב: בית הפרס שנדש טהור.

תא שמע, דאמר רבי אלעזר בר צדוק: מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אמרו אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם, שאם יזכה - יבחזין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם. אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! כדרבא, דאמר רבא: דבר תורה, אהל, כל שיש בו חלל טפה - חוצץ בפני הטומאה, ושאין בו חלל טפה - אינו חוצץ בפני הטומאה, ורוב ארונות יש בהן חלל טפה, וגזרו על שיש בהן משום שאין בהן, ומשום כבוד מלכים לא גזרו בהו רבנן.

תא שמע: גדול כבוד הבריות שדוחה [את] לא תעשה שבתורה. ואמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! - תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו +דברים י"ז+ דלא תסור. אחזיכו עליה: לאו דלא תסור דאורייתא היא! אמר רב כהנא: גברא רבה אמר מילתא לא תחזיכו עליה, כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור, ומשום כבודו שרו רבנן.

תא שמע: +דברים כ"ב+ והתעלמת מהם - פעמים שאתה מתעלם מהם ופעמים שאין אתה מתעלם מהם; הא כיצד? אם היה כהן והיא בבית הקברות, או היה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכתו מרובה משל חברו, לכך נאמר: והתעלמת. אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! שאני התם, דכתיב: והתעלמת מהם. וליגמר מינה! - איסורא מממונא לא ילפינן.

תא שמע: +במדבר ו'+ ולאחתו מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת, יכול יחזור ויטמא - אמרת לא יטמא. יכול כשם שאינו מטמא להם כך אינו מטמא למת מצוה, תלמוד לומר: ולאחתו - לאחתו הוא דאינו מטמא,

אבל מטמא הוא למת מצוה, אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. - שאני התם, דכתיב ולאחתו - וליגמר מינה! - שב ואל תעשה שאני.

2 - רש"י מסכת ברכות דף כ עמוד א

אבל מטמא הוא למת מצוה - והוא כבוד הבריות, ודוחה דבר תורה.

שב ואל תעשה שאני - דברים רבים התירו לעקור דבר תורה מפני סיג ומפני כבוד הבריות, היכא דאינו עוקר דבר במעשה ידים, אלא יושב במקומו, ודבר תורה נעקר מאליו, כגון תקיעת שופר ולולב בשבת, וסדין בציצית, ודכוותיהו טובא ביבמות (דף צ', ב'), אבל מעקר בידים - לא, והלובש כלאים עוקרו במעשה ממש, שהוא לובשו, וטומאת גופיה שהותרה לכהן ולנזיר ליטמא למת מצוה, דקא מעקר בידים מפני כבוד הבריות דלאו שב ואל תעשה הוא, היינו טעמא דלא גמרינן מיניה - דהתם לאו כבוד הבריות הוא דדחי לא תעשה דידה, דמעיקרא כשנכתב לא תעשה דטומאה - לא על מת מצוה נכתב, כשם שלא נכתב על הקרובים, אבל השבת אבדה ופסח - לכל ישראל נאמר, ואצל כבוד הבריות נתנו לדחות, על כרחך היינו דדחייתן אינה בידים אלא בשיבתו תדחה המצוה, אבל כלאים דבמעשה ידיו ידחה - הזהיר באזהרתו.

3 - תוספות מסכת ברכות דף כ עמוד א

שב ואל תעשה שאני - וא"ת נזיר וכ"ג קום עשה הוא דיטמא למת ותיריך רש"י דקרא גלי לן דלאו דלא יטמא לא נאמר גבי מת מצוה ולא נהירא דא"כ כל מקום דאמרי' שעשה דוחה ל"ת לקרי שב ואל תעשה וכו' והיאך קרי ליה דחיה אימא שאינו דחיה דהתם לא נאמר הלאו ועוד דהא מילה ותמיד ופסח דדחו שבת כדאמרינן פרק אלו דברים (פסחים דף סט): אלמא מקרי שפיר דחיה. אלא נראה דמנזיר לא גמרינן דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכן מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל.

4 - רא"ש מסכת ברכות פרק ג סימן יב

יב אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו ואפ"ל בשוק שנא' אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש חלול ה' אין חולקין כבוד לרב. ירושלמי תני אין מדקדיקין במת ולא בכלאים בבית המדרש. ר' יוסי הוה יתיב ומתני הוה תמן מיתא. מאן דנפיק ליה לא אמר ליה כלום מאן דיתבי ליה לא אמר ליה כלום. ר' אמי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה את לכוש כלאים אמר ליה ר' אמי שלח מניך והב ליה:

5 - רא"ש מסכת נדה הלכות כלאי בגדים

ו גרסינן בברכות (דף יט ב) אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק שנאמר אין חכמה ואין תבונה וגו' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. ונראה דדוקא בכלאים דאורייתא אבל כלאים דרבנן לא. מדפריך עלה מקברו את המת וחזרו ולפניהם שני דרכים אחת טהורה ואחת טמאה בא בטהורה באין עמו בטהורה בא בטמאה באין עמו בטמאה משום כבודו ומשני תרגמה רבי אבא בבית הפרס דרבנן ותו פריך מגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה תרגמה רבה בר שבא בלאו דלא תסור. ירושלמי הרי שהלך בשוק ונמצא לבוש כלאים. תריך אמוראין חד אמר אסור וחד אמר מותר מאן דאסר דבר תורה ומאן מתיר כדאמר רבי זירא גדול כבוד הבריות שדוחה את המצוה בלא תעשה שעה אחת. תני אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש. ר' יוסי הוה יתיב ומתני והוה תמן מיתא מאן דנפק לא אמר ליה כלום ומאן דיתיב לא אמר ליה כלום. רבי אמי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה את לבוש כלאים אמר ליה רבי אמי שלוף מאניך והב ליה (1) וסבר רבי אמי כאמורא דשרי אי נמי (2) בכלאים דרבנן. (3) אי נמי בכלאים דאורייתא ודאי המוצא כלאים בבגדו אין חכמה ואין תבונה לנגד השם וצריך לפושטו אפילו בשוק אבל אם אדם רואה כלאים בבגדי חבריו והלובש כלאים אינו יודע אין לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו דמשום כבוד הבריות ישתוק ולא יפרישנו משוגג:

6 - ספר מצוות גדול לאוין סימן רפג

הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו היה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפילו היה רבו שלמדו חכמה שאין כבוד הבריות דוחה איסור לא תעשה המפורש בתורה, ולמה נדחה בהשבת אבידה מפני שהוא לאו של ממון ולמה נדחה בטומאת מת הואיל ופרט הכתוב ולאחותו לדרוש ולאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה אבל דבר שאסור מדברי סופרים הרי הוא נדחה מפני כבוד הבריות בכל מקום, [ו]אע"פ שכתוב בתורה לא תסור מכל הדברים הרי לאו זה נדחה מפני כבוד הבריות כדאיתא בסוף הקומץ רבה (מנחות לח, א), לפיכך אם היה עליו שעטנז של דבריהם אינו קורעו מעליו בשוק ואינו פושטו בשוק עד שמגיע לביתו ואם היה של תורה פושטו מיד (רמב"ם כלאים פ"י הל' כט ע"ש). וגרסינן בירושלמי דכלאים (פ"ט הל' ב) תני אין מדקדקין במת כדקאמר ר' יוסי הוה יתיב ומתני ולא הודיעוהו שהיה שם מת עד שיצא, ואין מדקדקין בכלאים כדקאמר רבי יוסי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה את לביש כלאים אמר ליה רבי אמי שלח מאנך והב ליה פירוש בכלאים מדבריהם הוא מדבר (ר"ש פ"ט מ"ד ע"ש):

7 - רמב"ם הלכות כלאים פרק י הלכה כט

הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו היה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו עליו מיד, ואפילו היה רבו שלמדו חכמה, שאין כבוד הבריות דוחה איסור לא תעשה המפורש בתורה, ולמה נדחה בהשב אבדה מפני שהוא לאו של ממון, ולמה נדחה בטומאת מת הואיל ופרט הכתוב ולאחותו, מפי השמועה למדו לאחותו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה, אבל דבר שאיסורו מדבריהם הרי הוא נדחה מפני כבוד הבריות בכל מקום, ואע"פ שכתוב בתורה לא תסור מן הדבר הרי לאו זה נדחה מפני כבוד הבריות, לפיכך אם היה עליו שעטנז של דבריהם אינו קורעו עליו בשוק ואינו פושטו בשוק עד שמגיע לביתו ואם היה של תורה פושטו מיד.

8 - טור יורה דעה סימן שג

המוצא כלאים בבגדו אם הם דאורייתא פושטו אפילו בשוק ואם הוא כלאים דרבנן והוא בשוק א"צ לפושטו וכן אם הוא בבית המדרש א"צ למהר בשבילו לצאת משם כתב הרמב"ם הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו הוא בשוק קורעו מעליו אפילו הוא רבו שלמדו חכמה וא"א הרא"ש ז"ל כתב אע"פ שהמוצא כלאים דאורייתא פושטו אפילו אם הוא בשוק דוקא שהלבוש מוצאו בעצמו שהוא מזיד אבל הרואה כלאים על חבירו והלבוש אינו יודע א"צ לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו דמשום כבוד הבריות ישתוק ואל יפרישנו משוגג כתב הרמב"ם המלביש את חבירו כלאים אם היה הלובש מזיד הלובש לוקה והמלביש עובר על ולפני עור לא תתן מכשול ואם לא ידע הלובש שהוא כלאים והמלביש מזיד המלביש לוקה והלובש פטור:

9 - בית יוסף יורה דעה סימן שג

כתב הרמב"ם הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו הוא בשוק קורעו מעליו וכו'. נראה שטעמו מפני שהוא ז"ל גורס בההיא דרב יהודה שכתבתי בסמוך המוצא כלאים פושטו אפילו בשוק ואינו גורס בגדו והמוצא כלאים על חבירו קאמר דמפשיט אותו אפילו בשוק ומשמע ליה דפושטו על ידי קריעה קאמר מההוא עובדא דאיתא התם (כ). דרב אדא בר אהבה חזיא לההיא איתתא דהות לבישא כרבלתא בשוקא קם קרעיה מינה:

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

10 - שולחן ערוך יורה דעה סימן שג

סעיף א

הרואה כלאים של תורה על חבריו, אפילו היה מהלך בשוק, היה קופץ לו וקורעו מעליו מיד, א ואפילו היה רבו. (וי"א ב (א) דאם היה הלוּבש שוגג, ג אין צ"ל בשוק, דמשום כבוד הבריות ישתוק, ואל יפרישנו משוגג) (טור בשם הרא"ש). ואם היה של דבריהם, אינו קורעו מעליו א] ואינו פושטו בשוק, עד (ב) שמגיע לביתו. [ב] וכן בבית המדרש אין צריך למחר לצאת) (טור). ואם היה של תורה, פושטו מיד.

11 - מורשת משה סימן יח אות ב'

בביאור דעת הרא"ש יש לדקדק בדברי הטור שכתב "דוקא שהלבוש מוצאו בעצמו שהוא מזיד" וכו' דמשמע דביאור החילוק בין הלוּבש לאדם אחר הוא שכאשר הלוּבש מוצא בעצמו שהוא לובש כלאים מעתה הוא מזיד ולא שוגג משא"כ באופן שאחר מוצאו אין הלוּבש מזיד אלא שוגג ומקורו מלשון הרא"ש שכתב "ולא יפרישנו משוגג" דמשמע שיסוד הענין הוא שהלוּבש הוא שוגג ולכן א"צ להפרישו וכן דקדק הקה"י סוף סימן י' וצ"ב מה הטעם שבשוגג אין זיוּב לפשוט את הכלאים.

וג"ל בדעת הרא"ש דהטעם שכבוד הבריות אינו דוחה ל"ת שבתורה אינו מחמת גוף הל"ת אלא מחמת חילול השם הקיים בעשית עבירה מדהוצרכה הגמ' להוסיף "כ"מ שיש חלול השם אין חולקים כבוד לרב" דמשמע שהטעם שכבוד הבריות אינו דוחה את הל"ת הוא משום שיש חלול השם ולפי זה יש לומר דדוקא במזיד דאיכא חילול השם גמור אינו נדחה מפני כבוד הבריות משא"כ בשוגג דליכא כ"כ חילול השם משום שהלוּבש לא התכוון לעבור עבירה ולחלל את השם לכן הותר לעבור את העבירה משום כבוד הבריות וא"ש מה שמבואר בדברי הטור שיסוד החילוק בין הלוּבש לאדם אחר הוא שהלוּבש הוי מזיד וכשאדם אחר רואה אין הלוּבש עובר במזיד אלא בשוגג ואין איסור לעבור בשוגג במקום כבוד הבריות.

והשתא י"ל דהרמב"ם הורא"ש פליגי בטעם הדבר שאיסור דאורייתא אינו נדחה מפני כבוד הבריות הרמב"ם סבר שעצם האיסור קיים גם במקום כבוד הבריות דהטעם של כבוד הבריות אינו מספיק בכדי לבטל איסור דאורייתא ולכן נקט שאין חילוק בין שוגג למזיד דכל היכא דאיכא איסור דאורייתא צריך להמנע מלעשותו אפילו במקום דאיכא כבוד הבריות והרא"ש סבר שהטעם שאיסור דאורייתא אינו נדחה מפני כבוד הבריות אינו משום שעצם האיסור אינו ראוי להיות נדחה אלא משום שעשית איסור גורמת לחילול השם ולכן אין בכח כבוד הבריות לעמוד כנגד כבוד ה' וע"כ סבר דה"מ במזיד דאיכא חילול ה' משא"כ בשוגג דליכא חילול ה' אין האיסור עומד בפני כבוד הבריות

12 - שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן רמז

נמצא שמצד המצוה אין להתיר להש"ע ואף לא להרמב"ם שהוא אף לשיטת השאילתות לילך להלוּית המת לבד להטור כפ"מ שפי' הב"ח שהוא דעת יחיד. אך שיש לדון מצד היתר דכבוד הבריות אם יש בהלוּית המת. אבל משמע פשוט דהיתר בשביל כבוד הבריות הוא רק באופן שהוא בזיון כהא דלפשוט בגדיו בשוק במוצא כלאים וכן צריך לומר בהא דאבל בא בטמאה באין עמו בטמאה משום כבודו שהיה זה בזיון להאבל כשלא ילכו אחריו כדרך שרגילין לילך לאבלים אחרים. ולקראת מלכים כשלא יבואו לקראתו הוא בזיון במלכים. וא"כ יש חלוק דאם הוא באופן דכשלא ילוּהו הוא בזיון להמת יש להתיר, דאף בשביל כבוד הבריות דמתים נמי יש היתר דכבוד הבריות. דהא המקשן בברכות רצה לומר דקבורת מת מצוה שדוחה לאו דכהן אף ככה"ג ונזיר הוא משום כבוד הבריות ולתוס' אליבא דהאמת הוא משום כבוד הבריות ומה שמבטל מפסח ומילה אף לרש"י הוא מטעם כבוד הבריות, אף שמת מצוה הוא בקרי ולא ענו לו וא"כ הוא או שליכא כאן בני משפחתו וקרוביו או שלא איכפת להו, שליכא שוב בזה בזיון החיים לפרש"י בסנהדרין דף מ"ו דמה שאם משום בזיון לאו כל כמיניה לצות שלא יקברוהו משום דבזיון הוא לקרוביו. וכיון שאין כאן קרוביו או שלא איכפת להו הרי אין לחייב להכהן ונזיר לדחות האיסור משום כבוד החיים שאין מקפידין או שאינם בכאן ולא מתבזין בזה. אלא צריך לומר דהוא משום בזיון המת עצמו כשלא נקבר וכדפרש"י שם שיש גם בזיון למת בד"ה משום שלא יתבזה לעין כל שיראוהו מת ונרקב ונבקע, ובשביל כבוד המת שלא יתבזה התחייבו לקוברו אף לדחות איסור לאו דכהונה ונזירות ולדחות מצות פסח ומילה.

13 - שו"ת נדע ביהודה מהזורה קמא - אורח חיים סימן לה

תשובה לק"ק פלונית להרב המופלא מוהר"ר פלוני נר"ו אב"ד דק"ק הנ"ל, תק"ל:

מכתבו על הבי דואר מן ט' דנא הגיעני יום אתמול ואף כי כעת טרידנא עדיין בטרדות התלמידים מצורף לזה טרדות זמנים הללו עם כל זה הואיל והדבר נוגע לפתח שבים אמרתי שערי תשובה לעולם פתוחים. ובפרט שמזכיר במכתבו שהוא לצורך בר בי רב. והנה שורש השאלה שאחד נכשל בא"א כמה שנים שלש שנים רצופות שהיה בביתה, ועתה נתעורר בתשובה ואשרי לו שתורתו עמדה שלא ישתקע בטומאה ונפשו לשאול הגיע שהוא עתה חתן האשה הזאת שנשא בתה אם מחויב להודיע לחמיו שיפרוש מאשתו הזונה או שתיקתו יפה כי המה אנשי השם ויש להם בנים חשובים בתורה ובמשפחה יקרה ויש לחוש לפגם משפחה ומשום כבוד הבריות רשאי הבעל תשובה להיות בשב ואל תעשה שלא להודיע לחמיו כלל +/-הגהות שכר טוב/ נ"ב ע"י תשו' דברי חיים ח"א או"ח סי' ל"ח. ועיין בשו"ת האלף לך שלמה חלק או"ח סי' י"ז שפסק כרבנו. + ושוב שאל אם יתן הדין שמחוייב להודיע אם יודיע לחמיו ולא ישגיח אם מחוייב לבוא לב"ד ואם יש כח ביד הב"ד להכריחו לפרוש ע"ה וידוי של חתנו. וגם שאל לסדר לו תשובה לאיש הזה ע"פ כחו כי הוא אדם חלוש מאוד ומתמיד בתורה הרבה: +/-ויאמר שלום/ נ"ב ע"י ת' שמן רוקח ח"א ת' י' מאלו הענינים ומה שסותר דבריו ע"ש. ותמהני מדוע לא הביא מרמ"א אהע"ז סי' ב' ס"ה שכתב והיודע פסולה אינו רשאי לגלותה וכו' ומ"מ כשר הדבר לגלות לצנועין וע"י בב"י שם באריכות מזה, וח"ל שם אעפ"י שאם הי' נדבקים בהם בלא ידיעה לא הי' שם איסור כלל, והוא דומה לגדון זה וצ"ע, כן יש להעיר ממה שחייבה תורה את המצורע וטמא יקרא וע' מס' מו"ק ה שהוא משום שיפרשו ממנו ולא יכשלו בו, וגם שם אצלו הוא בשב ואל תעשה/תעשה/, ואצל האחר בקום ועשה ומ"מ חייבה התורה אותו להודיע וצ"ע. +

והנה למען עשות רצונו הנני משיב על ראשון ראשון וענן שביקש מעלתו שלא לדחות הזמן לכן הנני משיב בקצרה כי לא רציתי לאחר כלל. וזה החלי. היודע באשת איש שזנתה תחת בעלה אם מחוייב להודיע לבעלה להפרישו מאיסור במקום שיש פגם משפחה יקרה ומיוחסת בישראל ויש להם בנים חשובים אם שייך בזה גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה. הנה הדבר פשוט דלא אמרינן גדול כבוד הבריות אלא בשב ואל תעשה ולא בקום עשה, ומה שכתב מעלתו שגם זה נגד הבעל תשובה הזה מקרי שב ואל תעשה שלא יקום ויודיע להבעל ואף שהבעל עושה מעשה ובוועל את אשתו האסורה לו מ"מ כיון שהבעל אינו יודע ממילא הוא שוגג ואינו עושה מעשה במזיד, דבר זה פלוגתא דרבנותא הוא ונחלקו בזה הרמב"ם והרא"ש ומחלוקתם תלוי בחילוף גרסאות בגמ' דברכות דף י"ט ע"ב אר"י א"ר המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק. ומקשה שם מכמה סוגיות דכבוד הבריות דוחה איסורים וסוף הסוגיא שב ואל תעשה שאני. נמצא דבלובש כלאים שהוא בקום עשה לא משגיחין בכבוד הבריות משום שהוא בקום עשה. ובדין זה נחלקו הרמב"ם והרא"ש הרמב"ם גורס בדברי רב יהודה המוצא כלאים בשוק ואינו גורס בבגדו וקאי על המוצא על חבירו כלאים בשוק שמחוייב לפשוט מעל חבירו נמצא אף שלגבי המוצא מיחשב זה שב ואל תעשה מ"מ הואיל וגבי הלובש הוא קום עשה מחוייב זה לפשוט מעליו. והרא"ש גורס המוצא כלאים בבגדו וקאי על המוצא עצמו לבוש בכלאים בשוק שמחוייב לפשוט מפני שהוא עובר בקום עשה שהולך לבוש כלאים. ולכן פסק הרא"ש בהלכות כלאים שאם מוצא על חבירו כלאים בשוק אם הלובש הוא שוגג לא מקרי לגביה קום עשה ולגבי המוצא שרואהו לבוש ושותק הוא שב ואל תעשה. והנה הרמב"ם פוסק דינו אפילו הלובש שוגג שהרי הטור י"ד בס"י ש"ג הביא דברי הרא"ש בלשון פלוגתא על הרמב"ם וגם בש"ע שם ובהג"ה הוא שתי דעות והמחבר שם פסק כהרמב"ם והרמ"א מביא דעת הרא"ש בהג"ה. וא"כ נדון דידן הוא ממש דוגמא זו שהבעל שעובר בקום עשה ובוועל אשתו הטמאה הוא שוגג וזה היודע מזנותה מקרי שב ואל תעשה שנמנע מלהודיע. וא"כ לדברי הרא"ש רשאי לשחוק מפני כבוד המשפחה. ולדברי הרמב"ם חייב להודיע ולמנעו מן האיסור. ואף שיש מקום לומר שגם לדעת הרב רבינו אשר מחוייב להודיע כדי שיגרש את אשתו כדי למנוע האשה מעבירה שהרי היא יודעת שזנתה ועוברת ויושבת תחת בעלה, מ"מ יש לומר דנשי לאו דינא גמירי ואינה יודעת שנאסרה על הבעל ואומר מותר לא גרע עכ"פ משוגג +/-הגהות שכר טוב/ נ"ב ע"י עין זוכר - יעיר און - להחיד"א ז"ל מערכת הס' אות כ"ט שהקשה מדברי מהרי"ק המובאים ברמ"א אה"ע סי' קע"ח ס"ג, וע"י מהדו"ת חיו"ד סי' קס"א ד"ה והנה, שרבנו לא נהירין לי' דברי מהרי"ק. + ויש מקום אתי לומר אפי' להרמב"ם אכתי אין הדבר מוחלט שחייב להודיע ואכתי הדבר תלוי גם לדעתו באשלי רברכי כמה שנחלקו רש"י ותוס' שם בברכות בסוגיא ההיא דרש"י שם בדף כ' ע"א בד"ה שב ואל תעשה כו' וטומאה גופה שהותרה לנזיר וכהן במת מצוה דקא מיעקר בידיים מפני כבוד הבריות וכו' דהתם לאו כבוד הבריות דדחי ל"ת דידה דמעיקרא כשניתן הל"ת דידה לא ניתן לגבי מ"מ כדרך שלא ניתן על הקרובים וכו', אבל התוס' שם בד"ה שב ואל תעשה וכו' השיגו על רש"י בזה ומסקי שגם זה ניתן לדחות אלא דנזיר שאני שכן ישנו בשאלה וכהן שאני שכן לאו שאינו שוה בכל. נמצא דלרש"י אפילו בלאו שאינו שוה בכל וכן אפילו דבר שישנו בשאלה אפ"ה קום עשה אינו נדחה מפני כבוד הבריות, ולהתוס' דבר שישנו בשאלה או שהוא לאו שאינו שוה בכל נדחה מפני כבוד הבריות אפי' בקום עשה.

14 - שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סימן ו

(ג) בשו"ע או"ח סי' ש"ב סעי' א' פסקינן: משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנח ואפ"ל להעלותם לגג עמו דהוי טירחא יתירא מותר. והלבוש בסעי' א' מסביר טעמו של דבר: מפני שכבר ידעת שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה שהוא לאו דלא תוכל להתעלם דכתיב והתעלמת מהם ודרשו בו פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו, והכא נמי טלטול דרבנן דאסמכיה רבנן אלאו דלא תסור במקום כבוד הבריות נדחה לפיכך התירו חז"ל לטלטל אבנים בשבת לקנח בהם שהוא כבוד הבריות בכך וכו'.

יסודה של ההלכה והסברה מקורה בגמ' שבת ד' פ"א ע"ב וברש"י. ועיין גם בתפא"י בכלכלת שבת בכללי מוקצה עיי"ש. [ועיין מה שמעורר בדברי רש"י המהר"צ חיות שם ובחידושי למגילה ד' ג' ע"ב עיי"ש].

למדנו מהאמור דהותרה איסור טלטול מוקצה משום כבוד הבריות שלא יתבוזה האדם מגרמת אי הטלטול בעיני עצמו ובעיני הבריות באיזה דרך שהוא. וא"כ לפי"ז הרי נדמה דאין לך כבוד הבריות גדול מזה כמניעת בושה ובזיון מהחרש מאי שמעו לקול המדברים אליו, דאין לתאר גדול החרפה ובושת הפנים ואי הנעימות הנגרמת לו מדי בואו בין אנשים ובהכ"נ = ובבית הכנסת = והוא בודד לו, אינו מקשיב להנעשה, ולא יכול להשיב למה ששואלים אותו, באופן שאיכא בזה משום כבוד הבריות יותר מהנידונים האמורים, ועוד זאת, בבשתו זאת מעורב גם צער רב על ביטול תפלה בצבור ושמיעת קה"ת ואיש"ר = קריאת התורה ואמן יהא שמיה רבה = וקדושה ובכדומה בביטול קיום חביל מצות קלות וחמורות, ולכן שפיר יש להתיר טלטול מוקצה משום כבוד הבריות גדול כזה ולהתיר לחרש לשאת בשבת מכונת - החרשים.

[עבור זה לבד שיוכל לקיים מצות קה"ת ויתר המצות אין פשוט להתיר טלטול מוקצה דהרי מצינו גבי מצות שופר ועוד מצות דחכמים העמידו דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה ולא התירו טלטול האבנים בנפל עליו הגל, וכן לא עליה לאילן או לשוט ע"פ המים וכו' כדי להביאו. ואע"פ שבנידונו אם לא יתירו לו יתבטל עולמית משמיעת קה"ת בשבתות, מ"מ נדמה דלא מצינו שיחלקו בכך]. ועיין להלן מה שנכתוב עוד בזה בע"ה.

15 - שו"ת יביע אומר חלק ח - יו"ד סימן לב

נשאלתי אודות אשה שבהיותה צעירה פנויה חיתה חיי אישות עם בחור אחד ונתעברה ממנו, וכשהוכר עוברה הלכה אצל רופא אחד ועשה לה הפלה מלאכותית, ואח"כ עברה משם לעיר אחרת, וחזרה בתשובה שלימה בשמירת תורה ומצות, ונישאת לבחור ישיבה החרד לדבר ה', וחיו יחדיו באהבה ואחזה שלום וריעות, ונתעברה ממנו וילדה לו בן זכר. והנה הביע רצונו לקיים מצות פדיון הבן כהלכת גוברין יהודאין, כי לא ידע שקודם נישואיו עם אשתו, נתעברה כבר מאיש אחר והפילה כשהוכר עוברה, והאשה באה אל הרב המקומי וסיפרה לו כל מה שאירע לה קודם נישואיה לאברך הנז', ושאל הרב האם חייב הוא להודיע לבעלה, כדי להצילו מעון ברכות לבטלה של פדיון הבן, למרות שאם יודיע לו כל הקורות לאשתו קודם נישואיו, יופר שלום הבית, ועלול הדבר קרוב לודאי שתפרוץ ביניהם מריבה וקטטה, ואחרייתה מי ישורנה, שאולי יבאו גם לידי גירושין, או שמא יש לומר גדול השלום שאפילו שם שמים שנכתב בקדושה נמחק מפני השלום, (סוכה נג ב), ולכן שב ואל תעשה עדין.

(א) בברכות (יט ב) איתא, אמר רב יהודה אמר רב, המוצא כלאים בבגדו פושטו אפ"ל בשוק, מאי טעמא, אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. כל מקום שיש בו חילול ה' אין חולקים כבוד לרב. מתיבי קברו את המת וחזרו, ולפניהם שתי דרכים, בא (האבל) בטמאה באים עמו בטמאה משום כבודו, ואמאי נימא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה', תרגמה ר' אבא בבית הפרס דרבנן וכו'. תא שמע, גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, תרגמה רב בר שבא בלאו דלא תסור, דכל מילי דרבנן אסמכיהו אלאו דלא תסור. והדר פריך מדתניא ולאחותו מה ת"ל, הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו (ופגע במת מצוה) ת"ל ולאחותו, לאחותו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה, אמאי לימא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה', שאני התם דכתיב ולאחותו, וליגמר מינה, שב ואל תעשה שאני. (פירש רש"י, אבל הלוכש כלאים עוקר לא תעשה במעשה ממש, וכדאיתא במכות (כא ב) שכל ששהה כדי לפשוט וללבוש לוקה). וז"ל הרמב"ם (בפ"י מהל' כלאים הכ"ט): "הרואה כלאים של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפילו היה רבו שלימדו חכמה, שאין כבוד הבריות דוחה איסור לא תעשה המפורש בתורה, ולמה נדחה בהשבת אבידה, מפני שהוא לאו של ממון, ולמה נדחה בטומאת מת, הואיל ופרט הכתוב ולאחותו, ומפי השמועה למדו, לאחותו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה. אבל דבר שאיסורו מדבריהם הרי הוא נדחה מפני כבוד הבריות בכל מקום, ואע"פ שכתוב בתורה לא תסור מן הדבר, לאו זה נדחה מפני כבוד הבריות". עכ"ל. והרא"ש (פ"ט דנדה, הל' כלאי בגדים סי' ו) הביא הסוגיא דברכות (יט ב) הנ"ל. ואח"כ הביא דברי הירושלמי (כלאים פ"ט ה"א): "הרי שהיה מהלך בשוק ונמצא לבוש כלאים, תרין אמוראין, חד אמר אסור (ופושטו מעליו בשוק), וחד אמר מותר. מאן דאמר

אסור דבר תורה, ומאן דמתיר כדאמר ר' זירא גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שעה אחת. תניא אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש. ר' יוסי הוה יתיב ומתני, והוה תמן מיתא, מאן דנפיק לא א"ל כלום, ומאן דיתיב לא א"ל כלום. ר' אמי הוה יתיב ומתני, א"ל חד להבריה את לבוש כלאים, א"ל ר' אמי שלוף מאנך והב ליה. וכו' ע"ז הרא"ש, וס"ל לר' אמי כאידך אמורא דשרי. אי נמי בכלאים דרבנן. אי נמי בכלאים דאורייתא, ובודאי שהמוצא כלאים בבגדו אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' וצריך לפושטו אפ"ל בשוק, אבל אם אדם רואה כלאים בבגדי חבירו, והלובש כלאים אינו יודע, אין לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו, דמשום כבוד הבריות ישתוק ולא יפרישנו משוגג. עכ"ל. והטור יו"ד (סי' שג), הביא דברי הרמב"ם, ודברי הרא"ש בתירוצו האחרון הנ"ל, ומשמע מדבריו דפליגי אהדדי, שלדעת הרמב"ם גם בשוגג צריך להודיעו, וכו"כ הב"ח שם, שלדעת רבינו הטור אליבא דהרמב"ם אין חילוק בין שוגג למזיד, ורק הרא"ש מחלק בזה, וכתב הב"ח, ולפע"ד גראה שגם הרמב"ם לא אמר שקורעו מעליו אפ"ל בשוק. אלא כשהוא מזיד, שהוא יודע שהוא לבוש כלאים של תורה ואינו פושטו. אבל אם הוא שוגג אינו חייב לקורעו מעליו, אלא שותק עד שיגיע לביתו. ואח"כ מודיעו, משום שגדול כבוד הבריות, ואין כאן מחלוקת כלל. והכי נקטינן. ע"כ. גם התפארת שמואל על הרא"ש שם כתב, ונראה דהרמב"ם מיירי שהרואה מרגיש בו שהוא מזיד, ומשום הכי קורעו מעליו אפ"ל בשוק, אבל בשוגג לא. ע"ש. ובשו"ת תרומת הדשן (סי' רפה) פסק ג"כ כדעת הרא"ש שאם הוא שוגג א"צ להודיעו, שגדול כבוד הבריות וכו'. ע"ש. וז"ל מרן הש"ע (סי' שג ס"א): "הרואה כלאים של תורה על חבירו אפ"ל אם היה מהלך בשוק קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפ"ל אם היה רבו, ואם היה כלאים של דבריהם אינו קורעו מעליו ואינו פושטו בשוק עד שיגיע לביתו". וכתב הרמ"א בהגה, וי"א שאם הלובש היה שוגג אין צריך לומר לו בשוק, אפ"ל בכלאים של תורה, שמשום כבוד הבריות ישתוק, ואל יפרישנו משוגג. ע"כ. ואע"פ שהרמ"א כאן לא הכריע להקל, דבריו עשירים במקום אחר, (שבסימן שעב ס"א) הביא להלכה דברי התה"ד (סי' רפה) וז"ל: "כהן ששוכב ערום והוא באהל המת ואינו יודע, אין להגיד לו, שגדול כבוד הבריות, אלא יקראו לו סתם לצאת כדי שילביש עצמו תחלה, אבל אם כבר הגידו לו אסור לו להמתין עד שילביש עצמו, ודוקא באהל המת שהוא טומאה דאורייתא, אבל בטומאה דרבנן לעולם ילביש עצמו תחלה שגדול כבוד הבריות, וכמו שנתבאר לעיל סי' שג לענין כלאים". ע"כ. הנה מבואר בדבריו שיש לפסוק כהרא"ש שבשוגג א"צ להודיעו. והנה בשבועות (ל ב) האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי דינא דזוטר מיניה לאסוהדי קמיה, לא ליזיל. אר"ש, אף אנן נמי תנינא מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול, ה"ז לא יטול. והני מילי בממונא, אבל באיסורא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש בו חילול ה', אין חולקים כבוד לרב. וכתבו התוס', ותימה דהכא שב ואל תעשה הוא, ובברכות (יט ב) פריך אהא דאמרין המוצא כלאים בבגדו פושטו אפ"ל בשוק, מהא דההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, שמתמא למת מצוה, משום בזיון המת, ומשני שב ואל תעשה שאני. וי"ל דהתם גנאי גדול הוא למת מצוה שאין לו קוברים, לכך שוא"ת שרי, וכן לפשוט כלאים בשוק חשיב גנאי גדול כגנאי דמת מצוה, להכי פריך מניה. אבל הכא גבי עדות ליכא גנאי כולי האי, להכי לא שרי באיסורא אפ"ל שב ואל תעשה. ודמי ליה מצא שק או קופה וכו'. ועוד י"ל שאם עושים איסור על ידו לא מקרי שב ואל תעשה, והכא מיירי כפי' רש"י, כגון שבאה אשה לפני חכם להתירה להנשא, והאי צורבא מרבנן יודע שבעלה חי, ובממונא שרי אפילו מוציאים ממון על ידו מעליו שלא כדין וכו' דשאני ממונא דאתיהיב למחילה. ע"כ. והנודע ביהודה (קמא, חאו"ח סי' לה), תלה בזה מחלוקת הרמב"ם והרא"ש הנ"ל, שהרמב"ם סובר אפ"ל הלובש שוגג כיון שהוא עובר בקום ועשה שהוא לובש כלאים, אע"פ שלגבי המוצא הכלאים בבגד חבירו הוא שב ואל תעשה, חייב לפושטו מעליו, כתירוץ השני של התוס' הנ"ל. והרא"ש ס"ל אם הלובש שוגג לא מקרי לגביה קום ועשה, ולגבי המוצא שרואהו לבוש ושותק הוי שב ואל תעשה. וע"פ זה דן בנידונו באיש שנכשל באשת איש ברצונה, והיא ממשפחה מכובדת ומיוחסת בישראל, ואם יודיע לבעלה שאשתו אסורה עליו, יהיה פגם גדול למשפחה, וכתב, שלא אמרו גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה אלא בשב ואל תעשה, ולא בקום ועשה, ולכן לדעת הרמב"ם, בנ"ד שהבעל שוגג, אבל הוא בועל את אשתו בקום ועשה, אף דלגבי הנואף חשיב שוא"ת, מ"מ מחוייב להודיעו ולמונעו מן האיסור, דחשיב קום ועשה, כתי' השני של התוס', אבל להרא"ש כיון שהבעל שוגג א"צ להודיעו מפני כבוד המשפחה. ושוב דחה דשאני הכא שהבעל יושב עמה באיסור כל ימיו, ולא דמי לנידון הרא"ש שהוא רק לשעה אחת. עש"ב. הנה פשיט"ל להנוכ"י שיש כאן מחלוקת בין הרמב"ם להרא"ש, וכתב שם שהמחבר בש"ע פוסק כד' הרמב"ם, והרמ"א פוסק כהרא"ש להקל. ע"ש. וזה שלא כמ"ש הב"ח והתפארת שמואל שגם הרמב"ם מודה להרא"ש, ואין כאן מחלוקת כלל. ובאמת שבעיקר דינו של הנודע ביהודה, כבר כתב הגאון מצאנו בשו"ת דברי חיים ח"א (חאו"ח סי' לה), שא"צ להודיע לבעל, ושכן הסכימו גדולי הדור בכמה מעשים שבאו לפניהם. ע"ש. וכתב בשו"ת עמק שאילה (חאה"ע סי' פג), דה"ט דלא דמי ללובש כלאים בשוגג, שכל שוגג צריך עכ"פ כפרה, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ה מה' שגגות ה"ז), שהשוגג היה יכול לדקדק היטב, ולא היה בא לידי מכשול ותקלה, ולכן צריך כפרה, אבל במה שלא יעלה על הדעת לדקדק אחר זה חשיב אונס

וא"צ כפרה, וא"כ כאן שהבעל לא היה צריך לדקדק אחר אשתו בזה, שלא נחשדו בנות ישראל על כך, מקרי אנוס וא"צ כפרה, וא"צ להודיעו כלל, כיון שאין על הבעל שום עון כלל ואינו צריך כפרה, כיון שאינו יודע מזה. ואפילו בלא טעמא דכבוד הבריות אינו מחוייב להודיע לבעל, ולא רק במשפחה מיוחסת הדין כן, אלא ה"ה לכל המשפחות שבישראל שכולם כשרים. ולכן העיקר כמ"ש חותני הגאון בדברי חיים שאינו חייב להודיע לבעל. עכת"ד. וע"ע בזה בשו"ת אריה דבי עילאי (תאה"ע סי' כד). ובספר טהרת המים (מע' ת אות סח). ובמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ב (תאה"ע סי' ב). ואכמ"ל. ולפ"ז גם בנ"ד י"ל דחשיב אונס וא"צ להודיעו כלל. ועכ"פ נראה מדבריו שהוא מודה למ"ש הנובי"י במה שהניח יסוד שיש בזה מחלוקת בין הרמב"ם להרא"ש. וע"ע בס' שושנת העמקים (כלל ו, דף יא ע"ד, בד"ה וראיתי, ודף יג ע"א בד"ה סוף דבר), שכל' שלדעת הרמב"ם אפי' שוגג צריך להודיעו מיד, ורק בכלאים מדרבנן א"צ להודיעו ולפושטו מעליו, ולהרא"ש אף בכלאים של תורה בשוגג א"צ להודיעו וכו'. ע"ש. וע"ע בשו"ת חמדת שלמה (תאו"ח סי' טז והלאה). ובשו"ת שאגת אריה (סי' נה). ובשו"ת עונג יום טוב (סי' צו) ד"ה וראיתי ברמב"ם. ובספר העמק שאלה (פר' שלח שאילתא קכז אות טז). ובשו"ת פרי יצחק ח"א (סי' כו). ע"ש.

...

ד) ומצאתי בשו"ת אבני צדק (תאו"ח סי' יז), שנשאל אודות מגיה ס"ת אחד, שמצא טעות בס"ת, ואין בעיר סופר שיכול לתקנו קודם השבת, האם מחוייב להודיע לציבור שלא יקראו בס"ת בשבת בברכות, או שתיקתו יפה מדיבורו, והרה"ג השואל תלה דבר זה במחלוקת הרמב"ם והרא"ש ברואה כלאים של תורה על בגד חבירו שהוא שוגג בדבר, שלד' הרמב"ם צריך להודיעו מיד, וה"נ צריך להודיעו, אבל להרא"ש שכיון שהוא שוגג א"צ להודיעו עד שיגיע לביתו, משום כבוד הבריות, ה"נ א"צ להודיע לצבור, וכל זה לדעת המג"א אליבא דהרמב"ם שאיסור ברכה שא"צ דאורייתא, אבל לדעת התוס' והרא"ש דבשא"צ מדרבנן, וכ"כ הא"ר אליבא דהרמב"ם, א"צ להודיע לצבור. והגאון המתבר העיר מתשובת הרמב"ם (סי' קה) דס"ל בהדיא שאיסור ברכה שא"צ מדאורייתא. ומ"מ כיון דהתוס' והרא"ש וסיעתם ס"ל דבשא"צ מדרבנן, וכן נמנו וגמרו האחרונים, הא קי"ל אחרי רבים להטות. ועוד דהכא איכא ספק ספיקא להקל, שמא הלכה כהרא"ש וסיעתו שאפי' בכלאים של תורה אם הוא לבוש בשוגג א"צ להודיעו, ואת"ל דהלכה כהרמב"ם שבכלאים של תורה אפי' הוא שוגג צריך להודיעו, שמא הלכה כהתוס' והרא"ש שאיסור בשא"צ מדרבנן, וממילא אמרינן גדול כבוד הבריות וכו'. ובלא"ה נ"ל דבר חדש, שאפי' למ"ד שאיסור ברכה לבטלה הוי מדאורייתא, שאני הכא שהצבור אינם יודעים שיש טעות בס"ת, ואינו עולה על דעתם שאינם צריכים לברך על קריאת ס"ת, ואדרבה הם סוברים שמחוייבים הם לברך קודם קריאתם, ואין להם כל כוונה להוציא שם שמים לבטלה, אפילו כשיוודע להם אח"כ שלא היו צריכים לברך, לא עברו עבירה דלא תשא כלל, דהאי מילתא תליא בכוונת המברך, שאם מכיון לשוא עבירה היא, אבל אם אינו מכיון לשוא לאו עבירה היא כלל, אפי' כשנודע להם אח"כ שא"צ לברך. וסברא נכונה היא, והא דקי"ל בס"ל רו שאם בירך ונפל מידו צ"ל ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אע"פ שבירך בדרך חיוב, מ"מ כל שאפשר לתקן כבוד ה' מתקנינן. סוף דבר דבנ"ד יש הרבה צדדים שאין צריך להודיע, שמא כהרא"ש דבשוגג א"צ להודיע, ושמא איסור ברכה לבטלה מדרבנן, ושמא הלכה כהפוסקים דבשעה"ד יכולים לברך על ס"ת פסול. עכת"ד. והנה דבריו אלו כדברינו לעיל לגבי נ"ד. ושוב ראיתי בשו"ת לחם שלמה (ח"ב מיו"ד סי' נג) שנשאל בשאלה דנ"ד ממש, והשיב ג"כ להקל, שאין לגלות את אזנו של הבעל בזה, שהרי אינו אלא שוגג, ועוד הוא פחות משוגג, ש"ל דחשיב כאונס, שכיון שהוא חושב לעשות מצוה ולברך נחשב כאונס. וממילא שייך לומר בזה גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שכתורה, בשב ואל תעשה, כדאיתא בברכות (כ א), ושלא להגיד להלובש כלאים בשוגג חשיב שוא"ת, לדעת הרא"ש גבי כלאים. ואף שהרמב"ם חולק, כבר כ' הנובי"י קמא (תאו"ח סי' לה) שכדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו להקל, אלא שדחה אח"כ דבנידונו הוא עושה איסור כל ימיו, וגם הרא"ש יודה לאסור, אבל בנ"ד דהוי רק שעה אחת בעת שמברך הברכות בפדיון הבן, י"ל דשפיר סמכינן על הרא"ש להקל, וכ"ש אם נאמר דבנ"ד הוי איסור בשא"צ דרבנן. וע' בשד"ח (מע' ג אות כג) דכדבר שאינו מפורש בתורה אף כגנאי קצת כבוד הבריות דוחהו בשוא"ת, ואיסור זה אינו מפורש בתורה, כי רק כשמזכיר שם שמים לשוא ממש חשיב איסור מפורש בתורה, אבל כאן אינו לשוא, שהוא סבור שהוא מצוה גמורה, וכ"ש שנחשב כאונס גמור, ואין כאן שם איסור כלל. וגם י"ל שכיון שהוא פגם ובזיון למשפחה חשיב כמו פגם גדול, דהכא נמי תתגנה עליו אשתו, ויהיה בנייהם קנאה ושנאה ופירוד לבבות, וגם יש בזה שלום בית, וגדול השלום שהשם שנכתב בקדושה ימחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו, ואם הכהן יודע מזה שאינו בכור פטר רחם יקת המעות ויקנה בהן מתנה לתינוק וכיו"ב, ואם אינו יודע א"צ להגיד לכהן משום פגם משפחה ושנאה בין האיש לאשתו. עכת"ד.

ה) וראיתי הלום בשו"ת מהרש"ג ח"ג (סי' סה). שנשאל באשה פנויה שנבעלה לערל אחד. וילדה לו בן. ואח"כ נשאה אלמן אחד בחזקת בתולה. וילדה לו בן. ואם יודיעו לבעלה שכבר ילדה קודם נישואיו עמה, מלבד הבושה,

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

ירגיל עמה ריב וקטטה, וכתב, שאין אנו חייבים להודיעו ולמונעו מאיסור ברכה לבטלה בשעת הפדיון, מפני שגדול השלום, וכדקי"ל כבית הלל (בכתובות יז א) שאומרים כלה נאה וחסודה אפ"ל כשהוא שקר ממש. ואפ"ל את"ל דבנ"ד אין לנו לחוש על כבוד האשה, הואיל ופשעה ונבעלה בזדון לערל, מ"מ הרי הבעל לא פשע כלל, ואם נגיד לו שאשתו כבר ילדה קודם נישואיו עמה, הרי הדבר בזיון גם לו, ואסור לביישו ולצערו על לא חמס בכפו. ויש ללמוד כן ממ"ש בשו"ת דברי חיים ח"א (האו"ח סי' לה), באחד שבא על אשת איש ברצונה, שאינו חייב להגיד לבעלה להפרישו מאיסור, משום שגדול כבוד הבריות, אף דהוי לאפרושי מאיסורא ממש, וסיים (בדברי חיים שם), שכן נהגו גדולי הדור כשבאו לפניהם החוטאים האלה, וק"ו בנ"ד שמחוייב לשתוק ולא להגיד לבעל הדברים שהיו קודם שנשאה, ורק בדרך עצה טובה, אם אפשר טוב לומר לבעל שיש ספק אם אשתו היא בת לוי ופטור מפדיון, ולכן לא יברך...

... הנה לפנינו כמה מאחרוני זמנינו ובדור שלפנינו שפסקו להתיר, ודבריהם נכונים, שגדול השלום, ונכון שהרב המקומי שנוכח בשעת פדיון הבן, והיודע את כל פרשת העיבור, יבקש מהכהן שידלג על כל השאלות השגרתיות לאשה האם הפילה איזו פעם? וכו'. לבל תצטרך לשנות מפני השלום, בפני הקהל הרב הנמצאים שם בשעת הפדיון. [וכעת ראיתי לידידי הרב הגאון הראש"ל רבי אליהו בקשי דורון שליט"א בספרו בנין אב ח"ב (סי' נד - נה) שדן ג"כ בשאלה זו, והעלה כאמור לעיל. ע"ש]. סוף דבר הכל נשמע שאין להודיע לבעל ולא כלום ויקיים מצות הפדיון בברכות, ומכאן ולהבא חושבנא טבא. והנלע"ד כתבתי.

16 - שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן רכג

ח' למטמונים התשל"ב בני יצ"א.

מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב וכו' מזה"ר דוד אברהם פריעזבערג הי"ו בישיבת טלו. אחדשה"ט.

יסלח לי אם לא תיארתינו כפי כבודו כי בלתי מכירי הוא ויקבל הכבוד כפי הראוי לו.

בדבר שאלתו במי שאשה פושטת לו יד לשלום אי מותר לו להשיב שלום בנתינת יד הגם שיש בזה נגיעה מיד ליד ושמע בשם הגר"מ פיינשטיין שליט"א שזה איסור גמור אבל ראה כמה בני תורה ובע"ב יראים שמקילים בזה בטענה שמותר במקום שלא להלכין פני חבירו וי"א כן בשם איזה ראשי ישיבה.

ולפענ"ד מה ששמע בשם ראשי ישיבה שיש בזה משום הלבנת פנים דברים אלו אסור לשמעם ואף כי להאמינם ודברים בטלים הם ואטו נתיר לאדם איסור אביזרייהו דעריות משום שאיזה חצופה פושטת לו יד אף אם תהי' אשה שאינה יודעת האיסור מ"מ אין הוא מלבינה והיא היא שגרמה לעצמה הבושה (אם זה בכלל בושה היא) שלא ידעה שזה איסור וח"ו בשביל זה להתיר דא"כ כמה וכמה איסורים ח"ו היינו מתירים ועיין קדושין פ"א מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי ועכ"פ ח"ו להתיר שום איסור מטעם זה וכ"ש איסור אביזרייהו דעריות לדעת הרמב"ם ז"ל.

ומיהו טעם אותם שהיו מקילים לעצמם בה הי' במדינות אשכנז וצרפת וכדומה להם מקומות שהפריצות נתרבה והי' זה מנהג לכל אדם ליתן שלום ביד אנשים ונשים וסמכו ארבינו הש"ך יו"ד סי' קנ"ז סק"א דאף הרמב"ם לא קאמר אלא כשעושה דרך חיבה ותאוה ודלא כב"י סי' קצ"ה לענין מישוש הדפק ובס"י קצ"ה הוסיף הש"ך להוכיח כסברתו שהרי כן המנהג פשוט שרופאי ישראל ממשמשים הדפק של אשה אפילו א"א או עכו"ם וכן נראה דעת הרמ"א סי' קנ"ז וסי' קצ"ה שהתיר מישוש הדפק גם הפנ"י בשו"ת ח"ב סי' מ"ד והכנה"ג יו"ד סי' קצ"ה ובעצי ארזים סק"א כתבו דהדין עם הש"ך וע"ז סמכו להקל באותן המקומות דכה"ג נמי לא הוי דרך חבה כיון שאינו עושה אלא דרך שאילת שלום וכנ"ל.

אמנם באמת כי אין ראוי לסמוך על זה כי ההיתר קלוש ודחוק וכמ"ש הגר"מ פיינשטיין שליט"א א"ע סי' נ"ו ורמזו עליו כמ"ע חדא כי הרבה גדולי הפוסקים חולקים אש"ך וס"ל כהב"י שפי' דאפילו נגיעה בלי חבה אסור וכן נראה דעת הב"ש א"ע סי' כ' ס"ק ב' ובבית יעקב (צוזמיר) סי' פ' השיג על הש"ך ובס' נחפה בכסף סי' י"ט הראשון ואפשר דבכה"ג גם הש"ך מודה דהש"ך לא כתב אלא כעין רופאים שעכ"פ במלאכתו טרוד אבל בנתינת יד לשלום הגם שלא הוה דרך חבה ממש מ"מ נתינת שלום בנגיעה הוא כעין חבה שנהנה מזה ולפעמים אף שבתחלה עושה שלא כדרך חיבה מ"מ היצה"ר מתגבר בו ונעשה סופו דרך חבה ואפשר דאסור מה"ת ועכ"פ ספיקא דאורייתא הוא ושאינו עריות דנפשו של אדם חומדתן ומי זה שיאמר זכיתי לבי ויאמר דמי עלי ככשורה וע"ז אומר יד ליד לא ינקה והשומע ישמע ותבא עליו ברכת טוב.

17 - שו"ת מנחת יצחק חלק ו סימן יג

בענין לבישת תפילין למי שקשה לו להזהר בנקיות הגוף ב"ה אור ליום ג' לך תשכ"ה לפ"ק. להשוואל כהלכה נ"י. ע"ד שאלתו, שקשה לו ליזהר מהפחה, מה יעשה בתפילה ותפילין, ולהתפלל בלא תפילין, בצבור, איכא ביוש גדול, ואולי יש להתיר משום כבוד

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

הבריות, וכדאיתא כה"ג (בסי' י"ג סעי' ג') בהגה, ובמ"ב, - ואם מתפלל ביחידות, על איזה זמן, יכול להניח תפילין, אם לרגע, או לק"ש ותפילה וכו'.

הנה נידון דידי' מבואר בתשו' רמ"א, שהביא הבאה"ט (בסי' פ'), ופר"ח שם, דמי שהוא רגיל בכך, שמוכרח מחמת איזה מיהוש, להפיק כל שעה, לא אתי איסור דרבנן, של הפחה, ודחי ק"ש דאו', או תפילה, דהוי מצוה דרבים, ובפמ"ג נסתפק, דאפשר דשרי בכה"ג, להניח ג"כ תפילין, אך המ"ב שם (ס"ק ד') כתב, דכוונת הפמ"ג, רק להניח על איזה רגעים, אבל ראיתי בספר תורת חיים (פעסט) שהביא מס' מו"ק, דהאריך נגד פסק המחבר, דלא צריך גוף נקי, אלא היכא דאפשר, והגאונים כ', שאין הלכה כאלישע בעל כנפים, ובמי רגלים נמי התירו האחרונים במטפף עיין שם, ומשמע דהתיר גם בתפילין לק"ש ותפילה, וכן פסק בספר כף החיים (סי' ל"ח אות ה') עיין שם, ובוזה י"ל בספיקו הב' להקל.

אמנם בנוגע לספק הא', הנה כפי הנראה (בסי' ק"ג סעי' ב'), דהביא שם הרמ"א מתה"ד (סי' ט"ז), דהתיר משום ביוש גדול, שלא להרחיק לאחוריו, ומ"מ כתב בערוך השלחן שם (סעי' ד'), דהתפילין חייב לחלצן, ש"מ דלא התירו בהפחה, אף היכא דאיכא ביוש גדול, ומכ"ש להניח לכתחילה, שלא בשעת ק"ש ותפילה, וצ"ל דאף לפי מה שכתבו הפוסקים, דל"ה רק איסור דרבנן בהפחה, ודלא כהשאגת אר"י, מ"מ הפחה חמיר משום ביזיון.

והנה במ"ב שם (סי' ק"ג ס"ק ג') כתב, דעכ"פ יראה להזיז התפילין ולנתקן, שלא יהיו מונחין על מקומן, כי אסור להפיק בתפילין עיין שם, ופשיטא דס"ל כן רק משום דשעת הדחק שאני, ויש לעיין, אם יש להתיר בכה"ג משום כבוד הבריות, - אבל בלא"ה, לפי המבואר בפוסקים, בהא דאיתא (בסי' כ"ה סעי' י"ב), נשמטו ממקומם, דדוקא כולן או רובן, אבל מקצתן, אף דצריך להחזיר למקומן, אין צריך לחזור ולברך, ע"י מ"ב שם בשם הטו"ז ופמ"ג, - א"כ בודאי בנד"ד, צריך להזיזן ממקומן לגמרי, ושוב נראה לכל, ולא הועיל כלום, להעביר את בושתו ממנו.

אמנם שוב ראיתי בספר חושב מחשבות, מהגה"ק בעל ספר משנת חסידים ז"ל (מאמר תפילין דמרי עלמא פרק כ"ט), שהאריך שם לברר, דהלכה כשיטות האוסרים להניח תפילין בחוה"מ = בחול המועד =, והביא שם מהרב הגדול המקובל וכו' מוה"ר יעקב וילנה בעמח"ס מאורות נתן, שהוא ה"י נוהג כשהי' באשכנז (שהיו מניחים שם תפילין בחוה"מ), להניח התפילין חוץ למקומם, בענין שלא יראו הרואים, ובוזה לא ה"י עובר באיסור הנחתם, כי קיי"ל הויזום ממקומם כמונחים בקופסא דמי, ומראה להם כאלו קיים מנהגם, ובעל משנת חסידים לא ניחא לי' בזה, דלהיודע איסור הנחתם בחוה"מ, אין מן הראוי שיסתור עצמו מטעם שכתב שם עכת"ד, וש"מ הא זולת טעמו, דל"ש אלא לענין חוה"מ, ה"י אפשר להניח התפילין חוץ למקומו, באופן שלא יהי' ניכר לאחרים, וצ"ל דס"ל להלכה, דאף אם מקצת התפילין שלא במקומו לא יצא, ואין ראי' מדברי הטו"ז הנ"ל דדוקא לענין ברכה, ס"ל, דבלא נשמטו רובן ממקומן, ל"ה כמניחם מחדש, משא"כ לענין לצאת ידי חובתו בזה, וכמ"ש בספר שבילי דוד (או"ח סי' כ"ז אות ד'), והובא בספר מאסף לכל המחנות (שם ס"ק ס"א) עיין שם, - אבל עדיין י"ל, כיון דבלא נשמטו רובן, לא הוי כחולצן לגמרי לענין ברכה, עדיין יש משום גנאי לתפילין, ואין ראי' מחוה"מ דתלוי באם יצא בזה וצ"ע.

ועוד, הרי נודע מדברי הב"י (סי' כ"ז), לפי פ"א אחד בדברי הרמב"ם, דאף ברוחב הראש, יש מקום להניח ב' תפילין, ובוזה מיישבים דברי מרן הדברי חיים ז"ל (ח"ב או"ח סי' ו'), כמבואר בספר אות חיים שם (אות י"ב), ובדברי מרן הגה"ק מסאטמאר שליט"א, בתשובתו הנדפס בתחילת ספר אוצר החיים (מנהגי צאנו) עיין שם, וע"ל בספר מחזה אברהם (או"ח סי' ר'), ולפי"ז ל"ה שלא במקומו, אלא אם יצא ברחבו ממקום שיעור ב' תפילין, כמבואר בדבריהם, ואף דלכתחילה בודאי יש להחמיר שיהי' מכוון באמצע ממש, וכמבואר במ"ב שם, אבל בדיעבד יש להקל כנ"ל, ומכ"ש דיש לחוש לחומרא בענין ביזיון, דאף אם ניזן קצת ממקומו, עדיין יש משום ביזיון בהפחה, ואם יזיז הרבה ממקומו, שוב יהא ניכר לכל, ולא הועיל כלום להסיר בושתו ממנו.

והנה לפי מה שס"ל להמ"ב (בסי' פ') שם, דיניח תפילין רק על איזה רגעים, ויקרא ק"ש ויתפלל בלא תפילין, א"כ לכאורה יש עצה להציל עצמו מבושה, עפ"י מה דאיתא בספר חושב מחשבות שם (אות כ"ח), ששמע מגדולי אשכנזים האוהבים האמת, ואינם רוצים לנכס במחלוקת, ומניחים בחוה"מ בכה"ג, תפילין ריקנים, ולא ניחא לי' בזה, (מטעם האמור שם כנ"ל, דל"ש בנד"ד), ועוד אפשר שיהי' מחטיאי הרבים אחרי מותם, כי ישתמשו בתפיליהם, והם לא ידעו כי ריקנים הם, אלא אדרבה חשובים הם בעיניהם מאד, להיותם מגדולי הדור, ואינם מדקדקים אחריהם לבדקם עיין שם, - ואולי יש לומר, בטעם אותם הגדולים, דלא חששו לחשש האחרון, דעשו איזה סימן בהבתים גופייהו, או בהתיק, שהמה פסולין או ריקנים, - ולפי"ז ה"י עצה בנד"ד, לצוות לעשות לו בתים ריקנים, שלא לשם תפילין, דאל"כ עדיין יש לחוש לביזיון, להשי"ן/להש' שעל הראש, דזה עיקר הקפידה, להרמ"ע מפאנו בתשו' (סי' ס"ו), והובא במג"א (סי' ל"ח סק"ב), ואף די"ל, דהגנאי הוא רק אם יוצא בזה ידי מצות תפילין, אבל בלתי זאת, הוי כמונח בקופסא וכנ"ל, מ"מ מהיות טוב, אפשר לעשות כנ"ל, - ויניח בביתו תפילין כשרים על איזה רגעים, ואח"כ יתפלל בצבור בבתיים ריקנים הנ"ל, ורק באופן שלא יבטל אחרים ע"י ריח של הפחה, וכמ"ש בספר לקט הקמח החדש (סי' פ' אות ג'), - אבל צ"ע לחדש כן, כי מי יודע אם בכל זה, לא יוכל לבוא לידי איזה מכשול כנ"ל, וגם ל"ש זה, להסוברים דיאמר ק"ש

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

ותפילה בתפילין כנ"ל, ואף להמ"ב, אם אינו בודאי שיפיה בזמן אמירת ק"ש ותפילה, צריך לקרוא ק"ש ולהתפלל בתפילין, כמ"ש בביאור הלכה שם, ואף די"ל דהמ"ב מיירי שם לענין ק"ש ותפילה לבד, בלא תפילין, מ"מ כן משמע להדיא, מלשון השו"ע, ואם יראה לו וכו', דגם בתפילין כן, וא"כ אם יחליף התפילין, קודם ק"ש ותפילה, יהא ניכר לכל, ולא הועיל כלום.

אמנם שוב ראיתי בשם אשל אברהם (מהגה"ק מבוטשאטש ז"ל, מה"ת סי' כ"ח), שכתב, אולי, כשאין התפילין במקומם כהלכה, גם שמהודקים, קיל לגבי היסח הדעת, וכן שמעתי דרך שיחה בעלמא, מהרב בעל קדושת לוי ז"ל, ואולי לא אמר כן להלכה, ואולי קיל לגבי איסור מהתורה"ק בהפחה או היסח הדעת וצ"ע עכ"ד, - ושם (במהדו"ק סי' ל"ח) כתב, כל שאין היד מהודק במקומו, גם שמונח במקומו, ויש כריכות על היד, גם סוף הרצועה בקשר של קיימא על האצבעות, מ"מ אין זה סגנון מצות הנחתן במקומו, ואין מוטל אז השמירה, שמוטלת בשעה שהתפילין עליו, מהפחה והיסח הדעת עיני שם, - ושם (סי' מ"ד) כתב, פשוט, שכל זמן שאין התפילין מהודקים על הרצועה, גם שמהודקים ע"י שמניח ידיו עליהם, שיהיו כבושים ודחוקים על בשרו, בין ש"י =של יד= בין ש"ר =של ראש=, אין בזה גדר הגחה כלל, בין לקולא בין לחומרא, שאין זה בכלל וקשרתם שבפסוק, שהוא ע"י רצועה כהל"מ =כהלכה למשה מסיני=, וחולת זה אין סגנון קשירה כלל, והרי הם כדמנחי בקופסא, בין לגבי היסח הדעת, בין לגבי קיום עיני שם, והובא כ"ז במלכה"מ שם (סימנים הנ"ל).

והנה כאשר חזיתי בספרים, ראיתי בספר בית ברוך (כלל י"ד אות ש"ו) ובהגה שם, דהחמיר אף בנשטמו ממקומו ממש, דשייך בזה משום ביזיון, ומכ"ש באינם מהודקים לבד, דיש פוסקים שס"ל דא"צ הידוק, ואף דל"ה כן להלכה, מ"מ בנוגע לביזיון, בודאי יש להחמיר עיני שם, - מ"מ ה"א אפ"ל, דבשניהם יחד, באינם מהודקים, וגם בנשטמו ממקומו, עכ"פ מקצת מהתפילין, אולי יש מקום להקל, היכא דיש משום כבוד הבריות.

והנראה לפמש"כ האש"א שם (סוס"י ל"ח), וז"ל, אולי כמ"ש רש"י ע"ה, גבי נפות מלמטה בתפילה, דהיינו בהשמעת קול, כן י"ל לגבי איסור נפיקה, כשהתפילין עליו, שגם שקול לאו דוקא בכך מסברא, שגם בלא קול לפי סגנון כבוד הבריות, מה שה' משמר את עצמו בעמדו לפני מלך, מלהבאיש ריח, כן צריך להיות בשעה שהתפילין עליו כהלכה, מ"מ ריח מעט ביותר, שגם במעמד לפני מלך לא ה' חושש בכך, אולי קיל עכ"ל.

א"כ בודאי שאלתו הו' באופן הנ"ל, דאל"כ בלא"ה א"א להתפלל בצבור, לגרום ריח רע לאחרים המתפללים, ולבטלם מתפילה כנ"ל, בזה יש לצרף ספיקתו של הא"א הנ"ל, על כן בכה"ג, כל מה שאפשר להניח תפילין באיחור יותר קרוב לק"ש ותפילה עדיף, ומה דמוכרח להניח קצת קודם, ולחלצם אח"ז משום כבוד הבריות, יוכל להקל, ע"י הזזה חוץ למקומם, ובלא הידוק, היינו שניהם ביחד, רק בשעת ק"ש ותפילה יהדקם במקומם הראוי, ולחלצם במקום האפשרי. ומה שנוגע לד"ת, דינו מבואר (בסי' ע"ט סעי' ט'). והנני חותם בברכה יצחק יעקב ווייס.

18 - שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן קצו

בטעו והזמינו קרואים לפדיון הבן ביום שלשים לעת ערב מע"כ ידידי הרה"ג ר' נחום דוד הערמאן שליט"א. בדבר מה שקבעו כבר זמן פדיון הבן בטעות על יום שלשים לעת ערב ושלחו הזמנות למכיריהם ויהיה בזה בושת וכבוד הבריות מה יעשו. והשבתי שלע"ד באופן כזה יכולים לעשות הפדיון אחר צאת הכוכבים שיהיה כבר ביום ל"א. ואף שחסר עדין לכ"ט יום ומחצה ותשצ"ג חלקים שלהש"ך משמע שאין יכולין לפדותו, כיון דלהמג"א /או"ח/ סי' של"ט יכולין לפדות כי תלוי לדידיה רק ביום ל"א ואין יכולין לפדותו ביום ל' אחר שנעשה בר כ"ט יום ומחצה ותשצ"ג חלקים דלא כהש"ך לכן גם לקולא ביום ל"א יכולין לפדות אף שליכא עדין כ"ט יום ומחצה ותשצ"ג וראיותיו מוכרחות. לכן במקום בושת וגדול כבוד הבריות יש לעשות הפדיון אף שהוא שלא כמו שנוהגין גדול כבוד הבריות שדוזה לא תסור. ועיין ברמ"א /או"ח/ סי' של"ט באיחור הנישואין עד אחר צאת הכוכבים דליל שבת שהתיר משום כבוד הבריות וכ"ש הכא. ידידו, משה פיינשטיין

19 - שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן עז ד"ה ומטעם שהוא

ומטעם שהוא כבזיון לה ויש בזה משום כבוד הבריות לא חששו, משום שאין בזה בזיון כ"כ דידוע לכל שהנשים הן נדות י"ב יום בכל חדש כשאין זקנות ולא מעוברות וצריכין להתרחק מבעליהן באיזה דברים, ואדרבה הא הרבה היו לובשות בגדים מיוחדים לימי הנדות ומהו היו יודעות השכנות שהיא נדה אלמא שלא היו מתביישות בזה. ומה שמתביישות כשהיא נמצאת עם אלו שאינן שומרות דיני התורה אין להחשיב בושת כזה לכבוד הבריות להתיר איסורים ואף לא מנהג ישראל בשביל זה, כיון דאדרבה טוב שלא תתבייש אף לפנייהן בקיום מצות התורה. ומה שמצינו בנדה דף ע"א בראשונה היו מטבילין כלים ע"ג נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות והתקינו מחמת זה לב"ש שיהיו מטבילים ע"ג כל הנשים, אינו משום שיש בושת לפרסם שהיא נדה אלא מטעם

סוגיות במס' ברכות #14 - בענין כבוד הבריות

שפרש"י שם שמתביישין בזה שאפילו במיתתן הן משונים מכל אדם, ואדרבה משמע שלא הוי הבושת גם שם במה שידעו שמתה נדה אלא משום שמתנהגין במיתת נדה שלא כמו שנוהגין עם כל אדם במיתתן.